

культуру України, забезпечити виховання патріотизму і національної самосвідомості.

Література

1. Гісем О. В., Мартинюк О. О. Історія України: підруч. Для 10 кл. (рівень стандарту). Харків: Ранок, 2018. 240 с.
2. Єпик Л., Єпик Д. Сучасне українське кіно як фактор формування національної свідомості. *Knowledge, Education, Law, Management*. 2020. № 3 (31). vol. 2. DOI: <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.6>. (дата звернення: 02.11.2023).
3. День Гідності: 10 фільмів про боротьбу українського народу. *Освіторія Медіа*. 2021. 21 листопада. URL: <https://osvitoria.media/experience/10-filmiv-zayakumu-mozhna-vchyty-istoriyu-ukrayiny> (дата звернення: 02.11.2023).
4. Карлова В. Національна самосвідомість: сутність, поняття та зміст в контексті сучасних дослідницьких підходів. *Державне управління: теорія і практика : електронне наукове фахове видання*. 2009. № 2. URL: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/zmist.htm> (дата звернення: 02.11.2023).
5. Іващенко К. В. Національна самосвідомість. *Енциклопедія Сучасної України*: Київ, Інститут енциклопедичних досліджень НАН України: 2020. URL: <https://esu.com.ua/article-71054> (дата звернення: 02.11.2023).
6. Пометун О.І., Фрейман Г.О. Методика навчання історії в школі. Київ: Генеза, 2003. 328 с.

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Ігор Федоров

Важливою ознакою сталості громадянського суспільства є функціонування інститутів громадянського суспільства, за допомогою яких громадяни та соціальні групи забезпечують здатність до самоорганізації, представництва, реалізації та захисту прав та інтересів.

Закон України «Про освіту», який був прийнятий у вересні 2017 р., визначає, що держава зобов'язана належним чином створити умови для здобуття громадянської освіти, спрямованої на формування компетентностей, пов'язаних з реалізацією особою своїх прав і обов'язків як члена суспільства, усвідомленням цінностей громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина [1].

Верховенство права, свобода та громадянська демократична політична культура — це одні з основних принципів освіти в Україні.

Правовою підставою для формування громадянських компетентностей на рівні середньої освіти є стаття 12 Закону України «Про освіту», яка визначає 12 ключових компетентностей, зокрема, «громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей», що відповідають меті та принципам освіти, і додатково — наскрізні компетентності, в т.ч. критичне мислення.

Концепція «Нової української школи» визначає: «Громадянські та соціальні навички включають володіння демократичною культурою, правову компетентність, усвідомлення рівних прав і можливостей, толерантність, здатність до навичок соціального спілкування та здорового способу життя» [2].

Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства на 2021-2026 рр. з прав людини передбачає підвищення рівня обізнаності громадян щодо прав людини [3].

Хартія Ради Європи про демократичне громадянство та освіту в галузі прав людини наголошує на цінностях демократії та верховенства права. Європейська хартія про участь молоді в місцевому та регіональному житті містить рекомендації для місцевих органів влади та громад щодо участі молоді у прийнятті рішень на місцевому та регіональному рівнях [4].

Важливим елементом громадянського виховання є формування у громадян відповідального ставлення до інтересів України, захисту суверенітету і територіальної цілісності, забезпечення безпеки та усвідомлення спільних інтересів України, народу і держави, розвитку країни та національної ідентичності, що дбає про утвердження функції державної мови в усіх сферах суспільного життя, у тому числі повагу та розвиток мов усіх національних меншин і корінних народів, які проживають на території України.

Таким чином, виходячи із зазначених правових норм, є підстави визначити основні стратегічні напрями громадянської освіти:

- правове виховання громадян, особливо на знання, розуміння та вміння реалізовувати свої конституційні права та обов'язки;
- підвищення здатності брати участь у суспільному житті та використовувати можливості впливу на процеси прийняття рішень на національному, регіональному та місцевому рівнях (реалізація права на участь).

Громадянська освіта має охоплювати всі види освіти (формальну, неформальну, інформальну), а також всі рівні освіти і всі вікові групи громадян, включно з освітою дорослих, та бути спрямованою на формування громадянських компетентностей [5].

Громадянська освіта має бути практичною і повинна допомагати тим, хто навчається, у набутті необхідних компетентностей.

Література

1. Про освіту. Закон України від 28.09.2017 р. № 2145-VIII. *Офіційний сайт Верховної Ради України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 27.10.2023).

2. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти “Нова українська школа” на період до 2029 року : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 14.12.2016 р. № 988-р : станом на 22 серп. 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

3. Про Національну стратегію сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2021-2026 роки : Указ Президента України від 27.09.2021 р. № 487/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/487/2021#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

4. Хартія Ради Європи з освіти для демократичного громадянства і освіти з прав людини - Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді -

www.coe.int. *Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді*. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/council-of-europe-charter-on-education-for-democratic-citizenship-and-human-rights-education> (дата звернення: 01.11.2023).

5. Про схвалення Концепції розвитку громадянської освіти в Україні : Розпорядж. Каб. Міністрів України від 03.10.2018 р. № 710-р : станом на 8 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-p#Text> (дата звернення: 01.11.2023).

ІНТЕРАКТИВНІ ВПРАВИ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Роман Сахнов

Нова українська школа – це ключова реформа Міністерства освіти і науки України. Її головна мета – створити школу, в якій буде приємно навчатись і яка даватиме учням не тільки знання, як це відбувається зараз, а й уміння застосовувати їх у повсякденному житті [3].

Центральне місце в реалізації реформи посідають навчальні предмети громадянської та історичної освітньої галузі [1; 2]. Громадянська освіта – це знання про компетенції, які допомагають будувати успішну країну [4]. Вона навчає найголовнішому в наш час – бути громадянином-патріотом. Не стояти осторонь від проблем, які виникають, а згуртуватись і допомогти державі їх розв'язати. Робить акцент на тому, що саме від громадян залежить майбутнє держави.

Багато хто з нас думає, що реформа НУШ – це величезні інтерактивні комплекси, які вартують десятки тисяч гривень, придбане сучасне обладнання, яке урізноманітнює форми і методи роботи. Звичайно, це в деякій мірі так, але можна, маючи лише найелементарніші і найпростіші підручні матеріали, втілювати реформу в життя. Прикладом такого є використання на заняттях громадянської освіти інтерактивних вправ, які зацікавлять здобувачів освіти та сформують розмаїття компетентностей.

Найпростіша і найбільш доступна інтерактивна вправа – «Аналіз цитат».

Мета її – мотивувати здобувачів освіти, активізувати вміння знаходити головне, комунікувати, доводити свою точку зору. Вона не потребує великих зусиль та матеріальних ресурсів. Кожен підручник з громадянської освіти вміщує цитати. Їх авторами можуть бути історичні постаті, літературні, художні діячі, як українського, так і світового походження. Викладачу лише необхідно підібрати їх відповідно до теми заняття, роздрукувати і підвести здобувачів освіти до їх виконання. А далі – самі вихованці з великим ентузіазмом почнуть опрацьовувати їх і висловлювати свої думки. Ця вправа поглиблює інтеграційні міжпредметні зв'язки.

Ще однією інтерактивною вправою, яка дає можливість динамічно провести заняття, є вправа «Прогулянка галереєю». Вона, як і попередня, не потребує значних фінансових ресурсів, але дає великий освітній результат. Все, що необхідно, – це роздрукувати малюнки і розмістити їх в аудиторії у форматі